

«Foreldrelanging» og ungdomsfyll

Hilde Pape og Elisabet E. Storvoll

Det at foreldre gir alkohol til tenåringsbarn, er både blitt omtalt som en risikofaktor med hensyn til ungdomsfyll og som en strategi for å lære de unge «fornuftige» drikkevaner. Artikkelen gir en kortfattet framstilling av forskningen på feltet, og bidrar med nye funn fra «Ung i Norge 2002». Analysene, som omfatter 13–15-åringer, viste at forekomsten av «foreldrelanging» var svakt forhøyet i rurale strøk og i lavere sosiale lag. Jo oftere de unge hadde fått alkohol hjemme, desto høyere var sannsynligheten for at foreldrene drakk tett, og for at de ble oppfattet som lite støttende og omsorgsfulle. Videre var høyfrekvent (men ikke lavfrekvent) foreldreformidling av alkohol relatert til hyppig drikking og andre indikatorer på en «fuktig livsstil» blant de unge. De sistnevnte sammenhengene vedvarte når vi tok hensyn til felles bakenforliggende faktorer. Artikkelen muner ut i en diskusjon om hvordan slike funn kan fortolkes.

Enkelte tenåringsforeldre synes å være av den oppfatning at det er fornuftig å gi barna sine alkohol. Begrunnelsen er gjerne at de unge står sterkere rustet til å takle sin inntreden i ungdomstidens drikke- og festkultur dersom de får lære å nyte alkohol i trygge omgivelser. «Hvis de unge blir servert alkohol hjemme, drikker de mindre ute blant jevnaldrende,» er et synspunkt man ofte støter på i den forbindelse. Det blir også hevdet at man, ved å sende med barna sine flaskefôr når de skal på fest, får kontroll med hva og hvor mye de drikker. Enkelte har dessuten tatt til orde for at en slik foreldrepraksis handler om å vise de unge tillit, og om å gjøre sitt for å holde dem unna de farlige, illegale rusmidlene.

Den første norske fagartikkelen på feltet – «Foreldre som langere» – ble publisert for snart tjue år siden (Baklien 1987). Der ble det presentert funn fra en representativ studie som viste at fire av ti tenåringsforeldre mente at ungdom bør lære å omgås alkohol hjemme ved at foreldrene lar dem smake. Temaet er senere blitt adressert i en rekke lokale spørreskjemaundersøkelser av norsk skoleungdom (bl.a. Bakken 1998; Pedersen 1990; Hougen 2000; Sletten

2000 og 2003; Storvoll og Krange 2003; Strandbu 1997; Ødegård 2001; Øia 1998). Denne forskningen tyder på at forholdsvis mange foreldre gir alkohol til tenåringsbarn som er for unge til å kjøpe drikkevarer selv,¹ fortrinnsvis på merkedager eller ved spesielle anledninger. I Bakkens (1998) studie, som favnet hele årskull av skoleungdom i Oslo, oppga over halvparten (56 %) av 16–17-åringene at de hadde fått alkohol ved slike anledninger i løpet av det siste året. Blant 14–15-åringene var den tilsvarende andelen på 43 prosent.

Det er godt dokumentert at foreldres alkoholformidling henger sammen med høykonsum av alkohol blant de unge (Andersson 1981; Bakken 1998; Ferrer-Wreder mfl. 2002; Hougen 2000; Jackson mfl. 1999; Marklund 2000; Pedersen 1990; Sletten 2000, 2003; Strandbu 1997). Slike funn har ledet til konklusjoner om at velmente forsøk på å lære tenåringer «fornuftige» drikkevaner trolig virker mot sin hensikt. I forebyggende sammenheng har temaet lenge vært sentralt, og her til lands har flere store kampanjer henvendt seg til tenåringsforeldre med slagord som «Stopp langingen!» og «Vent! – utsett barnas alkoholdebut». Liknende kampanjer er gjennomført også i Sverige, og ifølge Marklund (2000) ser de ut til å ha gitt ønsket effekt. Antagelsen bygger på dokumentasjon som viser at andelen svenske ungdommer som hadde fått alkohol hjemme, sank markant fra 1980 til 1997.

Men er det nå så sikkert at «foreldrelanging» fremmer fyll og høykonsum blant de unge? Kan det eventuelt tenkes at tenåringer som drikker mye, er mer tilbøyelige til å *be* om alkohol av foreldrene sine enn de som drikker lite – og at faktorenes rekkefølge følgelig går motsatt vei? Er det videre mulig at viktige forskjeller skjuler seg bak overgripende mønstre som har avtegnet seg i flere studier – for eksempel mellom likegyldige foreldre som ikke setter grenser for barnas drikking verken hjemme eller ute, og ansvarsfulle foreldre som byr på øl eller vin i kontrollerte former? Er det kanskje også slik at mange av dem som gir barna sine drikkevarer, er høykonsumenter av alkohol selv – og at sammenhengen mellom «foreldrelanging» og ungdomsfull først og fremst handler om å vokse opp i et «fuktig» hjem?

I kjølvannet av høstens store alkoholkampanje, «Alvorlig talt!», ble slike spørsmål reist. Det hele startet da en profilert fagperson med tilknytning til rusfeltet gikk ut i media med råd til tenåringsforeldre som var stikk i strid med myndighetenes anbefalinger. Budskapet var at man bør introdusere drikkevarer til barn i tidlige tenår, og at de unge bør få oppleve alkoholens ruseffekter hjemme før de begynner å drikke ute. Utspillet ble raskt sablet ned av andre fagfolk, og i tiden som fulgte, var temaet gjenstand for opphetet debatt.² Enkelte tok til orde for at «foreldrelanging» kan framskynde de unges alkoholdebut og bidra til å fremme risikofylte drikkevaner, både på kort og lang sikt. Andre advarte mot å trekke bombastiske

konklusjoner, både i den ene og den andre retning, fordi mulige konsekvenser av foreldres alkoholformidling fortsatt er utilstrekkelig dokumentert.

Debatten inspirerte oss til å se nærmere på forskningen på feltet, og til å analysere data om fenomenet fra «Ung i Norge 2002».³ Først foretok vi literatursøk i flere databaser (ISI – Web of Science, PsycInfo, NORART),⁴ men avkastningen var heller mager. Riktignok er det gjennomført en god del studier om temaet i Norge og Sverige, men i hovedsak dreier det seg om enkle, deskriptive framstillinger, og resultatene er bare unntaksvis publisert i vitenskapelige tidsskrifter. I det følgende vil vi beskrive noen hovedfunn fra den forskningen vi sporet opp. Deretter vil resultater fra egne empiriske analyser bli presentert.

Hva kjennetegner foreldre som gir barna sine alkohol?

Det er neppe tilfeldig hvem som gir barna sine alkohol. Mange synes å mene at fenomenet har en klar klasseprofil, og at det er særlig utbredt i kretser som vet å verdsette årgangsvin eller andre edle drikkevarer. I debatten om foreldres alkoholformidling ble det eksempelvis hevdet at villfarelsen om å lære tenåringer anstendige drikkevaner står spesielt sterkt i ressurssterke grupper i Oslo vest. Ifølge Marklund (2000) er liknende oppfatninger vanlige også i Sverige, i hvert fall blant fagfolk som møter foreldre i sammenhenger der tenåringsdriking blir diskutert. Oss bekjent har ingen norske studier hittil belyst temaet, og dokumentasjon fra Marklunds egen undersøkelse gir ingen støtte til «høystatushypotesen». Resultatene viste at det ikke var noen sammenheng mellom 15-åringers vurderinger av familiens økonomi og deres erfaringer med å få alkohol hjemme. Forekomsten av foreldres alkoholformidling økte heller ikke med økende urbaniseringsgrad, men var høyest på landsbygda og i store byer.

Når det gjelder foreldrenes drikkevaner, tyder foreliggende forskning på at høykonsumenter er mer tilbøyelige til å gi barna sine alkohol enn lavkonsumenter. Riktignok har overraskende få undersøkelser belyst temaet, men Pedersens (1990) studie av 14–17-åringer i Oslo/Akershus-regionen peker entydig i den retning. I tråd med dette fant Baklien (1987) at oppslutningen om å lære ungdom alkoholbruk hjemme økte markant med respondentenes egen drikkefrekvens.

Hva med karakteristika ved foreldre–barn-forholdet? Har foreldre som byr på drikkevarer, en tendens til å skille seg ut når det gjelder omsorg, nærhet og grensesetting, eller er de temmelig «gjennomsnittlige» i så henseende? Forskningen på feltet gir få svar på denne type spørsmål, men en nyere svensk stu-

die av 14–15-åringer og foreldrene deres har berørt temaet (Ferrer-Wreder mfl. 2002). På grunnlag av opplysninger om hvordan foreldrene forholdt seg til tenåringdrikking, herunder data på formidling av alkohol til egne barn, ble to grupper skilt ut: De liberale og de restriktive. Videre analyser viste at de to gruppene kom likt ut når det gjaldt følelsesmessige aspekter ved foreldre–barnrelasjonen. Også med hensyn til det å uroe seg for barna sine, blant annet det å bekymre seg for barnas alkoholbruk, var liberale og restriktive foreldre på samme nivå. Imidlertid rapporterte de liberale foreldrene oftere at de hadde sett barna sine i beruset tilstand.

Annen svensk forskning tyder på at liberale foreldre vet mer om barnas alkoholvaner enn foreldre ellers fordi åpenheten om temaet er større. Nærmere bestemt fant Marklund (2000) at ungdom som fikk alkohol hjemme, i større grad enn dem som ikke fikk, fortalte foreldrene sine hvor mye de drakk.

Foreldrenes alkoholformidling og de unges drikkevaner

Selv om hovedkonklusjonen i mange undersøkelser har vært at foreldres alkoholformidling er forbundet med høykonsum blant de unge, er foreliggende forskning mer nyansert enn som så. Bakkens (1998) studie av oslo-ungdom er illustrerende i så henseende. Den viste at drikkevanene til tenåringer som aldri fikk alkohol hjemme, og tenåringer som «bare» var blitt skjenket noen få ganger, var til forveksling like – både med hensyn til konsumnivå, beruselsesfrekvens, inntak av hjemmebrent og flere andre mål på alkoholbruk. Det var først når foreldrenes alkoholformidling var av et visst omfang, at andelen unge med en «fuktig» livsstil skjøt i været. Tilsvarende funn er avdekket også i andre norske ungdomsundersøkelser (Sletten 2000).

En nyere amerikansk studie synes i stor grad å bryte med annen forskning på feltet. Den viste at det å drikke alkohol sammen med foreldrene var forbundet med et *lavt* konsumnivå blant de unge (Foley mfl. 2004). Å få flaskefôr av egne eller venners foreldre til å ha med på fest var derimot relatert til høykonsum av alkohol. Sammenliknet med andre studier om samme tema var imidlertid respondentene forholdsvis gamle (16–20 år),⁵ og en betydelig andel av dem (36 %) kunne etter norsk lov ha kjøpt alkohol selv. Samtidig er det grunn til å tro at det å drikke i lag med foreldrene sine ikke er et ensartet fenomen på tvers av de unges alder, men at det *betyr* noe annet for eldre enn for yngre tenåringer.

Andre studier har vist at ungdom som får drikkevarer hjemme, ikke bare skiller seg ut ved å drikke mye – de er også mer tilbøyelige til å bli fulle og til å oppleve alkoholrelaterte problemer (f.eks. «blackout», involvering i

utagerende atferd, osv.) (Andersson 1981; Bakken 1998; Ferrer-Wreder mfl. 2002; Marklund 2000; Pedersen 1990; Sletten 2003). Pedersen (1990:1837) påpeker i den sammenheng at «selv om det ungdom drikker hjemme skulle slå ut på konsumet av alkohol i liter pr. år, er det neppe særlig vanlig å drikke seg *beruset* sammen med foreldrene sine». Tilsvarende er det neppe særlig vanlig at ungdom havner i fylleslagsmål eller får blackout som direkte følge av at de er blitt skjenket av mor eller far. Med andre ord: De som tilbys alkohol hjemme, drikker etter alt å dømme også mer enn andre når de er ute sammen med venner. En stor, svensk studie har gitt klar støtte til antagelsen. Den avdekket at andelen som drakk ute når foreldrene ikke var til stede, var dobbelt så høy blant tenåringer som fikk alkohol hjemme, sammenliknet med dem som ikke fikk (Andersson 1981).

Både alkoholinntaket og forekomsten av «foreldrelansing» øker i løpet av tenåringsfasen, men korrelasjonen mellom de to variablene har vist seg å vedvare når de unges alder holdes konstant (Bakken 1998; Pedersen 1990). Pedersen (1990) fant at sammenhengen heller ikke lot seg «kontrollere bort» ved å ta hensyn til foreldrenes alkoholvaner – noe også andre har rapportert (Jackson mfl. 1999). I sine analyser tok han dessuten flere andre kontrollvariabler med i betraktning (dvs. kjønn, alder og fars utdanningsnivå). Resultatene viste at den justerte effekten av foreldrenes alkoholformidling på de unges alkoholkonsum var forholdsvis moderat ($\beta = 0,26$), men ikke nevneverdig mindre enn den ujusterte effekten ($\eta = 0,29$).

I boka «Bittersøtt» omtaler Pedersen (1998) også funn fra longitudinelle analyser. Deltakerne i hans studie ble kartlagt gjentatte ganger over en periode på flere år, og resultatene viste at foreldrenes «lansing» i tenårene hang sammen med et høyt og problemfylt alkoholkonsum i ung voksen alder. Sammenhengene gjaldt først og fremst gutter. Pedersens framstilling er imidlertid ikke myntet på andre forskere, men på et langt bredere publikum, og resultatene omtales bare i grove trekk. Det er derfor uklart hvor solide de er.

Så vidt vi vet, finnes det bare en longitudinell studie til på feltet, og den er fra USA. Ved første kartlegging var respondentene 10–11 år gamle, og enda så unge de var, så oppga drøyt en av fire at de hadde fått alkohol hjemme (Jackson mfl. 1997). Utvalget ble fulgt opp på nytt to år senere, og analyser av dette materialet viste at tidlig foreldreforbidling av alkohol var positivt korrelert med senere drikking. Sammenhengen vedvarte når forskerne tok hensyn til ulike bakgrunnsvariabler, foreldrenes grensesetting og omsorgsutøvelse samt mål på foreldrenes så vel som de unges alkoholbruk ved første kartlegging.

Begrensninger og ubesvarte spørsmål

Alt i alt framstår forskningen om foreldres alkoholformidling som temmelig spinkel. Flere sentrale spørsmål er enten ubesvart eller utilstrekkelig besvart, og mangelen på solid dokumentasjon synes å gi næring til forestillinger som muligens er feilaktige. Eksempelvis har nesten ingen undersøkt om – og i så fall hvordan – fenomenet varierer med indikatorer på klassetilhørighet, og med andre sosiodemografiske variabler. Også når det gjelder alkoholvanene til foreldre som byr på drikkevarer, er kunnskapen ytterst begrenset. Foreldrenes omsorgsutøvelse og karakteristika ved foreldre–barn-relasjonen er et tema som forskningen på feltet synes å ha oversett.

På denne bakgrunn har vi analysert data fra «Ung i Norge 2002». Dels har vi ønsket å avdekke om foreldre som bistår barna sine med alkohol, har spesielle særtrekk, og dels å finne ut om eventuelle sammenhenger mellom «foreldrelanging» og mål på de unges drikkevaner kan tilskrives slike særtrekk. Vi har undersøkt hvordan foreldres alkoholformidling varierer med de unges kjønn og alder, med urbaniseringsgraden på hjemstedet, og med foreldrenes samlivsstatus, sosioøkonomiske posisjon og kulturelle kapital. Vi forventet å finne en forhøyet forekomst av «fuktige» foreldre blant dem som fikk alkohol hjemme, og analyserte data på mors og fars drikkevaner for å avdekke om det var tilfellet. Om foreldres alkoholformidling også er assosiert med kvaliteter ved foreldre–barn-relasjonen, er et annet spørsmål vi har belyst. I analysene av sammenhengen mellom det å få drikkevarer hjemme og de unges egen alkoholbruk har vi trukket inn en rekke mulige forklaringsfaktorer.

Datamateriale

«Ung i Norge 2002» er en landsdekkende undersøkelse av skoleungdom i alderen 13–19 år. Bruttoutvalget, som omfattet 12 923 elever fra 73 ulike skoler, ble trukket med tanke på å oppnå størst mulig representativitet for den norske ungdomsbefolkningen. Spørreskjemaer ble distribuert i klasserommet og fylt ut i løpet av to skoletimer. Til sammen 11 928 ungdommer svarte (svarprosent: 92 %). Oppslutningen var noe høyere blant ungdomsskoleelever (94 %) enn blant elever på videregående skole (91 %). En av ungdomsskolene ble rammet av en influensaepidemi da datainnsamlingen fant sted, og hvis vi ser bort fra denne skolen, så ligger svarprosenten blant elever på ungdomstrinnet på 95 prosent. Detaljerte beskrivelser av prosedyrer, utvalg og frafall finnes i metoderapporten fra prosjektet (Rossow og Bø 2003).

Vi har bare analysert 13–15-åringer. Avgrensningen skyldes flere forhold, blant annet at «Ung i Norge 2002» ikke kartla konteksten for foreldrenes alkoholformidling. Annen norsk forskning tyder imidlertid på at hvis så unge mennesker får drikkevarer av mor eller far, så skjer det nesten utlukkende hjemme i en familiesetting (Bakken 1998). Foreldres alkoholformidling til eldre tenåringer omfatter i større grad også det å få flaskefør hjemmefra til å ha med på fest. Ved å begrense analysene til 13–15-åringer kan vi følgelig være sikrere på hva slags foreldrepraksis studien i all hovedsak dreier seg om. Videre er det mindre sannsynlig at unge i tidlige tenår får alkohol hjemme som følge av at de selv har bedt om det eller mast seg til det. Nesten halvparten av respondentene befant seg i den aktuelle aldersgruppen (n = 5414). Av disse ble 438 (8 %) ekskludert grunnet manglende opplysninger om foreldrenes alkoholformidling. For en stor del har vi analysert data fra de resterende 4976 respondentene. Men vi har også foretatt analyser som bare omfattet dem som hadde drukket alkohol det siste året (n = 2428).

Måleinstrumenter

Respondentene fikk en rekke spørsmål om bruk av ulike alkoholkilder, og ble i den forbindelse bedt om å krysse av for hvor mange ganger de hadde fått drikkevarer av mor eller far det siste året. I analysene har vi skilt mellom lavfrekvent (1–4 ganger) og høyfrekvent (5+ ganger) foreldreformidling av alkohol.

Opplysninger om urbaniseringsgraden der de unge bodde, ble kategorisert på følgende måte: stor by (> 100 000 innb.), mindre by (15 000–100 000 innb.), tettsted (< 15 000 innb.) og bygd/utkantstrøk.

Vi stilte separate spørsmål om mors og fars utdanning. Videre ble de unge bedt om å anslå antall bøker i hjemmet ved å krysse av på en grovt inndelt skala, og i likhet med tidligere studier (Krange og Pedersen 1999; Pedersen 1996; Strandbu og Skogen 2000) ble variabelen benyttet som indikator på foreldrenes kulturelle kapital. I tillegg brukte vi data på hvorvidt foreldrene abonnerte på aviser eller ei. Opplysninger om foreldrenes økonomiske situasjon ble innhentet ved følgende spørsmål: «Hvor god råd synes du at familien din har i forhold til andre familier der du bor?»

Seks spørsmål hadde å gjøre med foreldrenes innsyn i barnas liv – på skolen og i fritiden. To av disse var hentet fra Alsaker og medarbeideres (1991) mål på foreldrekontroll. Stattin og Kerr (Kerr og Stattin 2000; Stattin 2001; Stattin og Kerr 2000) har imidlertid vist at slike mål primært fanger opp foreldrenes kunnskap, og ikke deres monitorering eller forsøk på kontroll. Hvordan foreldre får kunnskap om barnas liv, synes i sin tur å bero på hva

de unge uoppfordret forteller, og om foreldrene spør (og får svar). På denne bakgrunn benyttet vi ytterligere fire spørsmål om de unges åpenhet vis-à-vis foreldrene, og om foreldrenes tilbøyelighet til å spørre. Svarene ble summert opp til en additiv indeks (Cronbachs alfa = 0,72). Tre spørsmål, som ble testet ut i «Ung i Oslo 1996» (Bakken 1998), dreide seg om positiv bekreftelse fra foreldrene (f.eks. det å få høre at man er flink). Igjen ble en additiv indeks (Cronbachs alfa = 0,72) konstruert. Opplevd foreldreomsorg ble kartlagt ved fire spørsmål, hvorav tre var hentet fra Parental Bonding Instrument (Parker mfl. 1979). De dreide seg blant annet om i hvilken grad de unge synes at foreldrene var forståelsesfulle, og om de har fått tilstrekkelig hjelp og støtte i oppveksten. Nok en gang ble svarene summert opp (Cronbachs alfa = 0,61). Alle de tre ovennevnte indeksene ble dikotomisert med avskjæringspunkt nær den 90. prosentilen. På den måten fikk vi todelte mål på henholdsvis «lite foreldreinnsyn», «lite positiv bekreftelse» og «lite omsorg».

Foreldrenes alkoholvaner ble kartlagt ved å spørre ungdommene om mors og fars drikkefrekvens, og om hvor ofte de hadde sett foreldrene sine beruset. Svarene på alle tre spørsmål ble avgitt på en fempunktsskala. I noen analyser har vi beholdt den opprinnelige skalaen, i andre har vi anvendt dikotome mål – både på foreldrenes drikkefrekvens (minst én av foreldrene drikker flere ganger i uka vs. ingen av dem drikker så ofte) og på deres beruselsesfrekvens (flere ganger i måneden / flere ganger i uka vs. sjeldnere/aldri).

I analysene av de unges egne drikkevaner anvendte vi dikotome mål på høyfrekvent drikking (1+ gang i uka vs. sjeldnere) og hyppig beruselse (10+ ganger siste år vs. sjeldnere/aldri). Videre benyttet vi opplysninger om hvor mange ganger i løpet av det siste året de hadde opplevd alkoholrelaterte problemer, det vil si blackout, skader eller ulykker samt det å være fysisk eller verbalt aggressiv i påvirket tilstand. Dette ble kartlagt på omtrent samme måte som i Rutger's Alcohol Problem Index (White og Labouvie 1989). Svarene på til sammen fire spørsmål ble slått sammen og deretter dikotomisert (0–1 vs. 2+ problemer). Respondentene ble også bedt om å oppgi hvor mange penger de hadde brukt på alkohol den siste måneden, og vi har skilt mellom høyt (= 300 kr) og lavt (< 300 kr) pengeforbruk.

Resultater

Våre analyser av 13–15-åringene viste at 15 prosent hadde fått alkohol av mor eller far i løpet av det siste året. Tretten prosent svarte at dette hadde skjedd 1–4 ganger, mens ytterligere 2 prosent oppga at det hadde forekommet oftere (5+ ganger).

Tabell 1 viser at forekomsten var nesten like høy blant jenter som blant gutter, at den økte med respondentenes alder, og at den var noe høyere på små steder og i utkantstrøk enn i urbane områder. Fenomenet var også noe mer utbredt blant ungdom med foreldre som bodde hver for seg, enn blant dem som oppga at mor og far bodde sammen. Det viste seg videre at fars utdanning ikke hadde noe å si, men mors utdanningsnivå ga klare utslag: Jo lavere utdannelse, desto flere var det som var blitt skjenket hjemme. Det var ingen variasjoner i forekomsten etter de to indikatorene på foreldrenes kulturelle kapital (avisabonnement, antall bøker i hjemmet), men foreldrenes økonomiske situasjon hadde en viss betydning. Sammenliknet med ungdom ellers var de som opplevde at familien deres hadde dårligere råd enn andre, litt mer tilbøyelige til å oppgi at de hadde fått alkohol hjemme.

Tabell 1. Forekomst av foreldres alkoholformidling siste år etter kjønn, alder, bostedstetthet, foreldrenes samlivsstatus, mors utdanningsnivå og familiens økonomiske posisjon

	N	Fått alkohol av foreldre		x ² (df) p-verdi
		1–4 ganger	5+ ganger	
Gutter	2373	13	3	
Jenter	2522	12	1	16,7 (2) p < 0,0001
13-åring	1511	9	1	
14-åring	1727	13	1	
15-åring	1738	16	3	62,4 (4) p < 0,0001
Stor by	945	12	2	
Mindre by	1297	10	2	
Tettsted	1709	14	2	
Bygd/utkantstrøk	961	14	3	20,2 (6) p < 0,01
Foreldrenes samlivsstatus				
Bor sammen	3614	11	1	
Bor <i>ikke</i> sammen	1351	17	2	27,7 (2) p < 0,0001
Mors utdanningsnivå				
Universitet/høgsk.	484	11	2	
Videregående skole	2582	13	2	
Grunnskole	1397	17	4	22,2 (4) p < 0,0001
Familiens økonomi				
Bedre råd enn andre	1078	12	3	
Omtrent som andre	3283	12	2	
Dårligere råd enn andre	506	16	3	14,0 (4) p < 0,01

Tydeligere mønstre avtegnet seg da vi undersøkte koblingen til foreldrenes drikkevaner (tabell 2): Jo oftere de unge hadde fått alkohol hjemme, desto høyere var forekomsten av foreldre med en «fuktig» livsstil. Riktignok hadde temmelig få ungdommer fått drikkevarer av mor eller far mange (5+) ganger, men i denne lille gruppen svarte hele 22 prosent at de hadde sett foreldrene sine i beruset tilstand flere ganger i måneden. Enda flere (27 %) av disse ungdommene oppga at minst én av foreldrene drakk alkohol daglig eller flere ganger i uka. De tilsvarende andelene var *mye* lavere blant respondenter som aldri var blitt skjenket hjemme (hhv. 4 % og 8 %). Tabell 2 viser videre at foreldrenes formidling av alkohol også var forbundet med økt sannsynlighet for at de hadde lite innsyn i barnas liv, for at de ga lite positiv bekreftelse, og for at de ble oppfattet som lite omsorgsfulle av de unge.

Tabell 2. Foreldrenes alkoholvaner og kjennetegn ved foreldre–barnrelasjonen etter foreldrenes alkoholformidling siste år. Prosent.

	Fått alkohol av foreldre χ^2 (df = 2)			
	Ingen ganger	1–4 ganger	5+ ganger	
Har foreldre som er hyppig beruset ¹	4	9	22	95,8***
Én av eller begge foreldre drikker alkohol ofte ²	8	15	27	75,0***
Minst én av disse indikatorene på et «fuktig» hjemmemiljø	10	20	34	103,5***
Lite foreldreinnsyn	10	15	25	39,5***
Lite positiv bekreftelse	9	13	17	17,7***
Lite omsorg	10	15	22	26,7***
Minst én av disse svakhetene ved relasjonen til foreldrene	20	28	40	39,9***
Laveste N	4066	606	94	

¹ Flere ganger i uka / flere ganger i måneden.

² Daglig eller flere ganger i uka.

***p < 0,0001

Tabell 3. De unges drikkevaner etter foreldrenes alkoholformidling siste år. Ujusterte og justerte¹ prosent. Analyser av respondenter som hadde drukket alkohol siste år.

	Fått alkohol av foreldre			Teststatistikk (df = 2)
	Ingen ganger	1–4 ganger	5+ ganger	
Høyfrekvent drikking ²				
Ujusterte andeler	13	13	41	$\chi^2 = 55,0^{***}$
Justerte andeler	13	12	34	Wald = 26,7 ^{***}
Hyppig beruselse ³				
Ujusterte andeler	14	14	31	$\chi^2 = 19,3^{***}$
Justerte andeler	14	13	23	Wald = 6,1 [*]
Alkoholrelaterte problemer ⁴				
Ujusterte andeler	19	17	38	$\chi^2 = 22,5^{***}$
Justerte andeler	19	16	30	Wald = 8,7 [*]
Minst én av disse indikatorene på en «fuktig» livsstil				
Ujusterte andeler	28	24	56	$\chi^2 = 36,7^{***}$
Justerte andeler	28	24	48	Wald = 18,0 ^{***}
Brukt mye penger på alkohol ⁵				
Ujusterte andeler	11	11	29	$\chi^2 = 25,0^{***}$
Justerte andeler	11	10	21	Wald = 8,9 [*]
N⁶	1466	543	86	

¹ Prosentandelene er justert for kjønn, mors utdanningsnivå, mors og fars drikkefrekvens (begge med skala på 1–5), foreldrenes beruseshyppighet (skala: 1–5) og dikotomt mål på svakheter ved relasjonen til foreldrene.

² 1+ gang i uka.

³ 10+ ganger siste år.

⁴ Blackout, skader eller ulykker, fysisk eller verbal aggressivitet i påvirket tilstand (2+ episoder).

⁵ Minst 300 kr siste måned.

⁶ Respondenter med «missing» på en eller flere kontrollvariabler er utelatt fra analysene.

*** p < 0,0001

* p < 0,05

Ungdom som ikke har debutert med alkohol, har per definisjon heller ikke fått drikkevarer hjemme. For å unngå kunstig høye korrelasjoner mellom foreldrenes alkoholformidling og de unges konsumnivå har tidligere studier (bl.a. Bakken 1998; Pedersen 1990) bare inkludert ungdom med alkoholerfaring i analysene. Vi valgte samme strategi. Derfor omfatter påfølgende analyser utelukkende respondenter som hadde drukket alkohol det

siste året (n = 2428). Blant disse respondentene var verken alder, bostedstetthet, foreldrenes samlivsstatus, familiens økonomiske situasjon eller noen av de tre spesifiserte indikatorene på svakheter ved foreldre–barn-relasjonen assosiert med foreldrenes alkoholformidling. Men både kjønn, mors utdanningsnivå, foreldrenes drikkevaner og det samlede målet på hvorvidt de unge opplevde *noen* form for svakheter ved relasjonen til foreldrene (lite foreldreinnsyn, lite positiv bekreftelse og/eller lite omsorg), hadde fortsatt noe å si. Disse variablene var også korrelert med ett eller flere mål på de unges egen alkoholbruk. Det tok vi hensyn til da vi undersøkte hvordan hyppig drikking, høy beruselsesfrekvens, alkoholrelaterte problemer og et høyt forbruk av penger på alkohol varierte med foreldrenes alkoholformidling. I tabell 3 er resultatene av disse multivariate analysene⁶ gjengitt sammen med enkle, bivariante funn.

Tenåringer som rapporterte mer omfattende foreldreskjenking, skilte seg ut som en «fuktig» gruppe, mens de som *aldri* hadde fått alkohol hjemme, og de som hadde fått det et begrenset antall ganger, kom tilnærmet likt ut. Mønsteret av funn forble nesten like iøynefallende når vi justerte for respondentenes kjønn, mors utdanningsnivå, foreldrenes drikkevaner og mål på foreldre–barn-relasjonen.

Diskusjon av hovedfunn

«Ung i Norge 2002» er den første nasjonale undersøkelsen som har kartlagt foreldres alkoholformidling til mindreårige her til lands. Vi analyserte 13–15-åringene i utvalget, og i denne aldersgruppen hadde én av sju fått alkohol av mor eller far i løpet av det siste året. I de aller fleste tilfellene dreide det seg om noen få ganger. Andre analyser tydet på at foreldre som gir barna sine alkohol, har en rekke kjennetegn. Antagelsen om at det neppe er tilfeldig hvem som har en liberal foreldrepraksis på dette området, ble med andre ord bekreftet.

Forekomsten av foreldres alkoholformidling varierte blant annet langs en sentrum–periferi-akse, både i geografisk og i sosioøkonomisk forstand. Den var noe høyere i rurale enn i urbane strøk, og stikk i strid med rådende forestillinger fant vi holdepunkter for at fenomenet er mest utbredt i familier med begrensede ressurser. Riktignok var det ingen variasjon etter fars utdanning eller foreldrenes kulturelle kapital, men i lys av påstander om at «foreldrelanging» er særlig utbredt i høyere sosiale sjikt, er slike negative funn likevel tankevekkende. Dessuten samsvarer de med forskningsresultater fra Sverige (Marklund 2000). Når det gjaldt foreldrenes samlivsstatus,

passet resultatene overens med det mønsteret som er beskrevet over: Andelen som hadde fått drikkevarer hjemme, var høyere blant tenåringer med foreldre som ikke bodde sammen, enn blant dem som levde i en «tradisjonell» kjernefamilie. Forskjellen var imidlertid ikke stor.

Som forventet var foreldrenes alkoholformidling koblet sammen med andre indikatorer på et «fuktig» hjemmemiljø: Jo oftere de unge hadde fått drikkevarer, desto flere var det som rapporterte at foreldrene drakk tett. Det dreide seg ikke bare om foreldre som kunne antas å ha et kontinentalt drikkemønster, men også om det å se foreldrene sine i beruset tilstand ukentlig eller flere ganger i måneden. Bak slike funn skjuler det seg antagelig en del fedre og mødre med et temmelig problemfylt forhold til alkohol. Hvilke beveggrunner disse foreldrene har for å tilby barna sine drikkevarer, kan vi bare spekulere på, men i enkelte tilfeller er kanskje hensikten å «normalisere» sin egen drikking («jeg er ikke den eneste her i familien som drikker nå»). Analyser av svakheter ved foreldre–barn-relasjonen avdekket et liknende mønster: Jo oftere de unge hadde fått drikkevarer hjemme, desto flere var det som ga uttrykk for at foreldrene var lite støttende og omsorgsfulle. Det er imidlertid ingen grunn til å overdramatisere resultatene: En solid majoritet, både av dem som hadde fått alkohol noen få ganger, og av dem som hadde opplevd dette oftere, innfridde *ikke* våre kriterier for å karakterisere hjemmemiljøet som «fuktig». I begge grupper var det også et klart flertall som syntes å ha et upåfallende forhold til foreldrene sine. Men ungdom som ikke hadde fått alkohol hjemme i det hele tatt, kom altså systematisk bedre ut.

I samsvar med tidligere forskning, både norsk (Bakken 1998; Hougen 2000; Pedersen 1990; Sletten 2000 og 2003; Strandbu 1997), svensk (Andersson 1981; Ferrer-Wreder mfl. 2002; Marklund 2000) og amerikansk (Jackson mfl. 1999), var «foreldrelansing» relatert til høykonsum av alkohol blant de unge. Lite tydet på at dette skyldtes en additiv effekt, det vil si at den alkoholen de unge hadde fått hjemme, helt enkelt kom i tillegg til den de hadde skaffet seg på annet vis. Vi har tidligere nevnt at det er temmelig usannsynlig at tenåringer blir fulle og utagerende når de drikker sammen med foreldrene sine. Det er minst like usannsynlig at foreldrene tar seg betalt for den alkoholen de byr på. Og vi avdekket at det ikke bare var en overhyppighet av høyfrekvent beruselse og alkoholrelaterte problemer blant tenåringer som rapporterte høyfrekvent foreldreforidling av alkohol – disse tenåringene var også langt mer tilbøyelige til å bruke mye penger på drikkevarer.

Sammenhengen mellom foreldrenes alkoholformidling og de unges drikkevaner var imidlertid ikke lineær: Bare de ungdommene som hadde fått alkohol *mange* ganger, pekte seg ut ved å ha en «fuktig» livsstil. Ungdom som rapporterte lavfrekvent «foreldrelansing», og ungdom som ikke

hadde fått drikkevarer hjemme i det hele tatt, kom til forveksling likt ut. Kanskje er det slik at det å servere barna sine alkohol en sjelden gang i stor grad handler om «unntaket som bekrefter regelen»? Spørsmålet reiser seg ikke bare på bakgrunn av egne funn – andre norske ungdomsundersøkelser har avdekket tilsvarende resultater (Bakken 1998; Sletten 2000). Ifølge Bakken kan dette tyde på at «det å av og til gi alkohol til barna sine hjemme [...] ikke har så stor betydning for de unges alkoholkonsum ute» (s. 105). Dokumentasjon som peker i den retning, synes i liten grad å ha nådd fram til forebyggingsfeltet. I hvert fall er saken den, at foreldre stadig anbefales en totalforbudslinje overfor tenåringer under 18 år. Men i den grad refererte funn gjenspeiler et årsaksforhold, burde de kanskje heller rådes til å være restriktive – men ikke nødvendigvis rigide?

Årsaksforklaringer og andre forklaringer

Argumentasjonen over leder rett til det viktige spørsmålet om kausalitet: Bidrar foreldres alkoholformidling til å fremme fyll og høykonsum blant de unge? Eller kan det vel så gjerne tenkes at sammenhengen mellom disse variablene må forklares på andre måter – for eksempel at den primært skyldes felles bakenforliggende faktorer? Overraskende få publikasjoner har drøftet problemstillingen på en inngående måte. Raske årsaksslutninger er blitt trukket på bakgrunn av enkle analyser, og deretter er substansielle forklaringer blitt presentert. Slike forklaringer har gjerne hatt som utgangspunkt at foreldres alkoholformidling bærer budskap til de unge om at drikking både er forventet og akseptabel atferd. Marklund (2000) hevder eksempelvis at det barn lærer når de blir skjenket hjemme, ikke er hvor mye de skal drikke, men *at* de skal drikke, at alkohol hører med i ulike sammenhenger, og at det er tillatt å drikke – også for dem.

I mange tilfeller er foreldrenes alkoholformidling antagelig en ingrediens i et større bilde. Når det gjelder høykonsum og risikopreget drikking blant tenåringer, har en rekke familiefaktorer blitt løftet fram som viktige i forskningen på feltet (Barnes mfl. 1995; Jackson mfl. 1999; Lowe mfl. 1993). Noen handler spesifikt om alkoholrelatert sosialisering, andre om generelle aspekter ved foreldres omsorg og oppdragelsesstil, og ved samspillet og det emosjonelle klimaet i familien. Studier av «foreldrelangning» har enten sett bort fra slike faktorer eller bare tatt noen få av dem i betraktning. I den grad det å få alkohol hjemme faktisk fører til økt drikking ute, er det grunn til å tro at den unike effekten av denne ene faktoren er nokså begrenset.

I egne analyser av sammenhengen mellom foreldrenes alkoholformidling og de unges drikkevaner tok vi hensyn til respondentenes kjønn, mors utdanningsnivå, foreldrenes alkoholbruk og svakheter ved foreldre–barnrelasjonen. I tråd med annen forskning (Pedersen 1990; Jackson mfl. 1999) viste det seg at sammenhengen ikke lot seg «kontrollere bort». Pedersen (1990) har i den forbindelse konkludert med at *konsekvensene* av foreldrenes «alkohollansing» framstår som temmelig entydige. Våre analyser dekket et noe bredere spekter av forklaringsvariabler enn Pedersens, men vi vegrer oss mot å trekke samme konklusjon. Dertil var studien forbundet med for mange usikkerhetsmomenter.

I likhet med nesten all annen forskning på feltet hadde vi bare tilgang på informasjon fra ungdommene selv. Dessuten manglet vi data på mange, potensielt viktige områder. For eksempel ble ingen opplysninger om foreldrenes grensesetting og monitorering innhentet, verken når det gjaldt de unges alkoholbruk, eller i mer generell forstand. Materialet inneholdt heller ikke informasjon om foreldrenes alkoholrelaterte normer og holdninger, eller om deres forhold til rusmidler mer generelt. I hvilken grad kommunikasjonen innad i familien beveget seg inn på dette temaet, og hva slags synspunkter som i så fall ble formidlet, visste vi heller ikke noe om. Tilgjengelige opplysninger om foreldrenes drikkevaner var dessuten svært lite detaljerte. Hvor «fuktig» familiens nære omgangskrets var, ble ikke kartlagt i det hele tatt. I tillegg til ovennevnte, kunne konsumdata på aggregert nivå muligens ha kommet godt med: Sammenhengen mellom foreldrenes «lansing» og de unges alkoholbruk kan i prinsippet ha å gjøre med forhold *utenfor* familien, for eksempel det å tilhøre et lokalmiljø eller en sosial nisje der alkoholen flyter nokså fritt – både blant de voksne og mellom generasjonene.

En annen svakhet, både ved vår studie og ved de fleste andre studier på feltet, dreier seg om at respondentene bare ble kartlagt på ett enkeltstående tidspunkt. Følgelig lot det seg ikke gjøre å avklare faktorenes tidsrekkefølge, og dermed heller ikke å sannsynliggjøre mulige årsakssammenhenger på en mer overbevisende måte enn ved å foreta multivariate analyser av tverrsnittsdata. Vi valgte å bare analysere 13–15-åringer, og hevdet i den forbindelse at det trolig er mindre vanlig at så unge mennesker ber om å få drikkevarer hjemme. Men vi vet ikke sikkert. Det er heller ikke gitt at ungdom som framsetter slike forespørslar, har en «fuktigere» livsstil enn andre i utgangspunktet, selv om det framstår som sannsynlig. Uansett; det er og blir uklart om tenåringer drikker mer som mulig følge av at de får alkohol av foreldrene, eller om faktorenes rekkefølge eventuelt går motsatt vei. Alternativt kan det tenkes at sammenhengen mellom foreldres alkoholformidling og de unges

konsumnivå gjenspeiler et intrikat samspill, der påvirkningen er gjensidig og av en slik karakter at det neppe er mulig å fastslå hva som «kom først».

I et avisinnlegg som ble skrevet i tilknytning til høstens debatt om temaet, var Skogs⁷ poeng nettopp at «det eneste som er sikkert, er at tolkningene er temmelig usikre»: Ulike studier har bare påvist *korrelasjoner* mellom foreldres alkoholformidling og de unges konsumnivå – ikke årsaksforhold og virkningsmekanismer. Derfor bør forskere ifølge Skog være mer tilbakeholdne med å gi allmennheten råd på dette området. Det er i denne sammenheng på sin plass å understreke at anbefalingen til tenåringsforeldre om å servere alkohol til unge i tidlige tenår (for at de skal lære seg forstandig alkoholbruk) framstår som mer tvilsom enn advarselen *mot* å gjøre akkurat det. Foreliggende forskning gir ikke engang vage indikasjoner på at «drikketrening» i hjemmet har noe for seg.

Men hvor solide bør forskningsfunn være før man går ut med råd eller advarsler? Er det best å vente til det foreligger overbevisende dokumentasjon, eller risikerer man i så fall at potensielt viktige budskap aldri når offentligheten? Er det, i enkelte sammenhenger, nok å bare kunne vise til studier som synes å peke i bestemte retninger? Og er «løsningen» i så fall å gi åpent uttrykk for at kunnskapen er usikker, eller vil det «sparke beina» vekk under budskapet? Spørsmålene er viktige – ikke bare med tanke på tiltak mot tenåringsdrikking, men også i forhold til andre forebyggingsrelevante temaer. At det, fra forebyggende hold, er blitt framsatt mange velmente overdrivelser og svakt dokumenterte påstander i årenes løp, er det neppe grunn til å betvile. Om dette har vært etisk forsvarlig og strategisk klokt, er spørsmål som synes modne for debatt.

Ofte vil det åpenbart være umulig å nå idealet om «sikker viten». Eventuelle konsekvenser av foreldres alkoholformidling for de unges drikkevaner er bare ett eksempel i så henseende. For å kunne påvise årsakssammenhenger må kontrollerte eksperimenter gjennomføres. Men å foreta eksperimentelle studier der foreldre blir bedt om å servere barna sine alkohol (mens andre foreldre bli pålagt å være totalforbydende), er av innlysende årsaker ikke aktuelt. Det beste vi derfor kan håpe på, er å få *sikrere* kunnskap og mer solid forskning på feltet. Gode, kvantitative studier om foreldres alkoholformidling er fortsatt mangelvare. I tillegg til omtalte svakheter ved foreliggende empiri savnes dessuten historiene bak tallene. Vi vet blant annet ytterst lite om konteksten for foreldrenes skjenking, og oss bekjent har ingen undersøkt hvilke motiver som ligger til grunn for denne type foreldreatferd. Videre er det uvisst hva mindreårig ungdom selv mener om det å få alkohol hjemme. Blant dem det gjelder, ville det eksempelvis vært interessant å få innblikk i

hvilke refleksjoner de gjør seg om at foreldrene åpner opp for en praksis som det i andre sammenhenger er knyttet en 18- eller 20-årsgrense til.

«Ung i Norge 2002» ble gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), hovedsakelig med midler fra Norges forskningsråd. Arbeidet med denne artikkelen er finansiert av Norges forskningsråd, Program for helse og samfunn.

Noter

1. 18-årsgrensen gjelder for øl/vin, mens det er 20-årsgrense for omsetning av brennevin. Bare salg av alkohol er aldersregulert i Norge. Det er med andre ord ikke ulovlig for mindreårige å drikke eller kjøpe alkohol selv. Det er heller ikke ulovlig å gi barna sine drikkevarer selv om de er under 18 år.
2. Se følgende innlegg i Aftenposten høsten 2004: Duckert (3.11., 20.11.), Pedersen (31.10., 5.11., 1.12.), Pape, Rossow og Storvoll (13.11.), Fekjær (24.11.) og Skog (25.11.).
3. Storvoll og Krange (2003) har foretatt enkle analyser av data på foreldreformidling av alkohol fra «Ung i Norge 2002», men bare av oslounngdommene i utvalget.
4. Da vi foretok søk i de internasjonale databasene, ble følgende søkeord benyttet: Parent*, alcohol, source, provid*, drink*, youth, adolesc*, teenage*. I den norske databasen søkte vi på foreldre, langing, alkohol, ungdom, tenåringer, fyll.
5. I samtlige amerikanske delstater er det 21-årsgrense for både kjøp og salg av alkohol.
6. For å beregne justerte andeler brukte vi trinnvis logistisk regresjon. Trinns 1 var bivariat, og inkluderte bare foreldreformidling som uavhengig variabel (og det aktuelle målet på de unges alkoholbruk som avhengig variabel). I trinns 2 ble samtlige kontrollvariabler tatt inn i modellen. Deretter ble de justerte proporsjonene (p) beregnet i henhold til følgende formel: $p = \exp(L)/(1 + \exp(L))$. L-en i formelen refererer til logiten til en gitt gruppe. Andelen i referansegruppen (i vårt tilfelle: respondenter som ikke hadde fått alkohol hjemme) samsvarer med logiten til konstantleddet i modell 1. Logiten til de to øvrige gruppene ble beregnet ved å addere regresjonskoeffisienten i modell 2 til konstantleddet i modell 1. (Se for øvrig Pape og Rossow 2004, s. 410–411.)
7. Aftenposten 25.11.2004

Litteratur

- Alsaker, F.D., I. Dundas og D. Olweus (1991). *A growth curve approach to the study of parental relations and depression in adolescence*. Paper presentert ved the Biennial Meetings of the Society for Research in Child Development, Seattle, USA.
- Andersson, M. (1981). *Föräldrar, barn och alkohol*. KAMP-Rapport 2. Göteborg: Pedagogiska Institutionen, Göteborgs Universitet.
- Bakken, A. (1998). *Ungdomstid i storbyen*. NOVA-rapport 7/98. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

- Baklien, B. (1987). Foreldre som langere. *Tidsskrift for Edruskapsspørsmål*, 2:4–6.
- Barnes, G.M., M.P. Farell og S. Banerjee (1995). Family influences on alcohol abuse and other problem behaviors among black and white adolescents. I: Boyd, G.M., J. Howard og R.A. Zucker (red.). *Alcohol problems among adolescents: Current directions in prevention research*, s. 13–31. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ferrer-Wreder, L., N. Koutakis og H. Stattin (2002). Alkoholprevention i familien. I: Andréasson, S. (red.). *Den svenska supen i det nya Europa. Nya villkor för alkoholprevention: en kunskapsöversikt*. Rapport nr. 2002/11, s. 111–116. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Foley, K.L. mfl. (2004). Adults' approval and adolescents' alcohol use. *Journal of Adolescent Health*, 34:17–26.
- Hougen, H.C. (2000). *Ung i Notodden. Fritidsmønstre, rusmiddelbruk, problematferd og framtidsplaner*. NOVA-rapport 5/00. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Jackson, C., L. Henriksen og D. Dickinson (1999). Alcohol-specific socialization, parenting behaviors and alcohol use by children. *Journal of Studies on Alcohol*, 60:362–367.
- Kerr, M. og H. Stattin (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment. Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36:366–380.
- Krange, O. og W. Pedersen (1999). Return of the Marlboroman. *Journal of Youth Studies*, 3:155–174.
- Lowe, G., D.R. Foxcroft og D. Sibley (1993). *Adolescent drinking and family life*. Chur: Harwood Academic Press.
- Marklund, U. (2000). Har det hänt något med föräldrars bjudvanor? *Alkohol & Narkotika*, 4:32–35.
- Pape, H. og I. Rossow (2004). Ordinary people with normal lives? A longitudinal study of ecstasy and other drug use among Norwegian youth. *Journal of Drug Issues*, 24:385–414.
- Parker, G., H. Tupling og L.B. Brown (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52:1–10.
- Pedersen, W. (1990). Foreldre som «alkohollangere»? *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 110:1834–1837.
- Pedersen, W. (1996). Working class boys at the margins: Ethnic prejudice, cultural capital, and gender. *Acta Sociologica*, 39:257–279.
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt. Ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Rossow, I. og A.K. Bø (2003). *Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge 2002*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Sletten, M.A. (2000). *Ung i Frogn. Rusmiddelbruk, fritidsmønstre, selvbilde og nettverk*. NOVA-rapport 12/00. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Sletten, M.A. (2003). *Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2002. Hva gjorde de? Hva vil de?* NOVA-rapport 4/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Stattin, H. (2001). Öppna, inte övervakade, barn löper mindre risk att bli kriminella. *Läkartidningen*, 98:3009–3013.
- Stattin, H. og M. Kerr (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, 71:1072–1085.
- Storvoll, E.E. og O. Krange (2003). *Osloundom og rusmiddelbruk. Utbredelse og muligheter for forebygging*. NOVA-Rapport 26/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, Å. (1997). *Gutter og jenter i Asker og Bærum. Ungdomsundersøkelsen 1996*. NOVA-rapport 5/97. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, Å. og K. Skogen (2000). Environmentalism among Norwegian youth – different paths to attitudes and action? *Journal of Youth Studies*, 3 (2):189–209.
- White, H.R. og E.W. Labouvie (1989). Toward the assessment of adolescent problem drinking. *Journal of Studies on Alcohol*, 50:30–37.
- Ødegård, G. (2001). *Ungdomstid i Fredrikstad. Om skole, fritid, rus, samfunnsengasjement og verdiorienteringer*. NOVA-rapport 6/01. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, T. (1998). *Oppvekst i Skien. Et forebyggende perspektiv*. NOVA-rapport 12/00. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

English summary

Some parents procure alcohol to their teenage children. This kind of parental behaviour has been described both as a risk factor with respect to adolescent heavy drinking and as a means of teaching young people sensible drinking habits. The present paper provides a summary of research findings in the field, and presents new empirical results from the «Young in Norway 2002»-survey. Our analyses, which included 13–15 year olds, showed that the rates of teenagers who had been given alcohol by their parents were slightly elevated in rural areas and among individuals with lower social class backgrounds. The frequency of such parental practice was also related to parents' heavy drinking and to the teenagers' perceived lack of parental care and support. Moreover, frequent (but not infrequent) parental «alcohol pushing» correlated with heavy drinking and other indicators of a «wet» lifestyle among the teenagers themselves. These correlations persisted when confounding factors were taken into account. Finally, we have discussed how such results may be interpreted.